

REGISTRACIJA IN UPORABA FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

S spremembo Zakona o fitofarmacevtskih sredstvih (Uradni list RS, št. 35/2007- Uradno prečiščeno besedilo 2, v nadaljevanju: zakon) iz začetka leta 2007 so se zvišale omejitve in merila za ravnanje s fitofarmacevtskimi sredstvi (FFS). Slovenija je ena redkih držav v EU, ki ima zakonsko predpisano obvezno usposabljanje prodajalcev in uporabnikov fitofarmacevtskih sredstev ter obvezno certificiranje in pregledovanje (testiranje) škroplilnih in pršilnih naprav. Zakon tako ne poslabšuje stanja ali vpliva na ogroženost zdravja ljudi, živali ali okolja, pa tudi prodaja FFS se je v zadnjih letih zmanjšala. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) opozarja, da so za pravilno uporabo FFS odgovorni uporabniki, ki se ne morejo sklicevati na nevednost ali nepoznavanje pravil.

Lani so se FFS prodajala vsem kupcem brez omejitev, v letošnjem letu pa se prvič v praksi omejuje nakup FFS tistim uporabnikom, ki ne predložijo dokazila o dodatnem usposabljanju. Najnevarnejša FFS, ki se lahko prodajajo samo v specializiranih prodajalnah, so tako dostopna le uporabnikom s potrdilom o obveznem dodatnem usposabljanju o uporabi FFS. Prodaja je omejena glede na kriterije v zvezi z lastnostmi, embalažo in namenom uporabe posameznega FFS.

FFS, ki se lahko prodajajo brez potrdila in se uvrstijo na seznam, ne smejo imeti nevarnih toksikoloških lastnosti, ne smejo biti nevarna za okolje in ekosisteme ter morajo biti pakirana v količinah, ki ne povzročajo ostankov neuporabljenih sredstev pri uporabnikih. Za uvrstitev na seznam ti pripravki ne smejo biti nevarni za čebele.

Usposabljanje o pravilni uporabi FFS v Sloveniji izvaja 17 pooblaščenih izvajalcev. Seznam izvajalcev s telefonskimi številkami ter vsi predpisi in informacije o uporabi FFS so dostopni uporabnikom na spletnih straneh Fitosanitarnе uprave RS (FURS) na elektronskem naslovu www.furs.si.

Lanskoletna sprememba zakona je uvedla t.i. vzajemno priznavanje registracij med državami članicami. To pomeni, da slovenski pristojni organ izda dovoljenje tistim sredstvom, ki so že ocenjena in registrirana v drugih državah članicah EU. Omenjena sredstva so namenjena zgolj profesionalnim uporabnikom na podlagi posebnega zahtevka. To ne pomeni dodatnega ogrožanja zdravja ljudi, živali in okolja, saj je vpliv FFS nanje vedno ocenjen v skladu z zakonodajo. Pri tem se dodatno upoštevajo še morebitne razlike v klimatskih in pridelovalnih razmerah. Pomeni pa vzajemno priznavanje zmanjšanja administrativnih bremen in izenačevanja dostopnosti FFS kmetom v različnih državah članicah EU. Takšna ureditev je predlagana tudi v predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o dajanju FFS v promet.

Registracija in dovoljenja za fitofarmacevtska sredstva

Registracijo, dajanje v promet in uporabo FFS v Republiki Sloveniji ureja Zakon o FFS, ki je usklajen z Evropsko zakonodajo.

Zakon določa, da se mora vsako sredstvo, ki se da na trg in se uporablja v Sloveniji, registrirati pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano – Fitosanitarni upravi RS, ali pa mora biti zanj izdano ustrezno dovoljenje v skladu z določbami zakona.

Poleg redne odločbe o registraciji se lahko za FFS izda še eno od naslednjih dovoljenj:

- dovoljenje za raziskave, ki ga lahko pridobijo organizacije za testiranje novih sredstev,
- izjemno dovoljenje za 120 dni za reševanje nenadnih nevarnosti, ki jih lahko povzroči prekomerno razširjen škodljivi organizem,
- dovoljenje za promet identičnega sredstva iz druge države, če je tako sredstvo registrirano tudi v Republiki Sloveniji (paralelno trgovanje),
- dovoljenje za razširitev uporabe že registriranega sredstva.

To pomeni, da ne sme nihče, ne organizacija, ne posameznik, kupovati v drugih državah in prinašati, dati na trg oziroma uporabljati FFS v Sloveniji, če zanje ni izdana odločba o registraciji ali eno od navedenih dovoljenj v Republiki Sloveniji. Če posameznik ali organizacija kljub temu to naredi, stori prekršek, za katerega je zagrožena globa od 400–800 EUR za posameznika in 800–20.000 EUR za organizacijo.

Zakaj mora biti fitofarmacevtsko sredstvo registrirano oziroma dovoljeno v Republiki Sloveniji?

V postopku registracije oziroma izdaje drugega dovoljenja Fitosanitarna uprava RS preveri lastnosti sredstev in oceni njihov morebitni vpliv na naše okolje. Razmere v slovenskem kmetijstvu so lahko drugačne kot v drugih državah. V Sloveniji so kmetijske parcele majhne, ležijo bliže zelo številnih vodotokov ali nad vodnimi telesi pitne vode, količina padavin v Sloveniji je dokaj visoka, urbane površine obkrožajo kmetijske parcele in podobno. V postopku ocenjevanja sredstev se oceni njihov vpliv na zdravje ljudi, na izpostavljenost izvajalca škropljenja, ostanke v živilih, druge neciljne organizme v okolju, na površinske in podzemne vode, zrak in tla ter nenazadnje njihovo učinkovitost. Iz teh ocen se določi dovoljena uporaba sredstva. Ugotovi se, v katerih gojenih rastlinah ali nekmetijski rabi se sme sredstvo uporabljati, na kakšen način in kateri omejitveni ukrepi se

REGISTRACIJA IN UPORABA FITOFARMACEVTSKIH SREDSTEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Dodatne informacije

Fitosanitarna uprava RS
(podatki o dovoljenih FFS)
spletna stran: www.furs.si
e-mail naslov: furs.mkgp@gov.si
telefon: 01/309 43 79
faks: 01/309 43 35

Kmetijska svetovalna služba na Kmetijsko gozdarskih zavodih KGZS
(informacije o uporabi FFS)

Kmetijsko gozdarski zavod Celje, (telefon: (03) 425 55 00)
Kmetijsko gozdarski zavod Kranj, (telefon: (04) 280 46 35)
Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana, (telefon: (01) 513 07 00)
Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, (telefon: (02) 228 49 00)
Kmetijsko gozdarski zavod Murska Sobota, (telefon: (02) 539 14 10)
Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, (telefon: (05) 335 12 00)
Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto, (telefon: (07) 373 05 70)
Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj, (telefon: (02) 749 36 10)

morajo pri uporabi upoštevati, da ne pride do negativnih vplivov. Tovrstne podatke o uporabi mora proizvajalec sredstva navesti na etiketi skupaj z navodilom za uporabo v slovenskem jeziku, s katero morajo biti opremljena vsa FFS, in sicer vsaka posamezna embalaža.

Uporabniki so dolžni uporabljati FFS pravilno, v skladu z določbami zakona. Pravilna uporaba pomeni, da se sme FFS uporabljati zgolj za gojene rastline, ki so navedene na etiketi in v navedenih odmerkih. Pri uporabi se morajo upoštevati vse omejitve, ki so navedene na etiketi.

Primer: Na etiketi je navedena naslednja uporaba

Sredstvo XXXXX 75 WG je preventivni sistemski fungicid, ki ga uporabljamo:

- na **vinski trti** za pridelavo vinskega in namiznega grozdja za zatiranje **peronospore vinske trte (*Plasmopara viticola*)** v 0,15 do 0,18 % koncentraciji pri porabi 1000 L vode na ha oziroma v odmerku 1,5 do 1,8 kg na ha v 7 do 10 dnevni razmikih. V eni rastni sezoni se lahko na vinski trti na istem zemljišču tretira največ štirikrat.
- na **zgodnjem in poznem krompirju** za zatiranje **krompirjeve plesni (*Phytophthora infestans*)** in **črne listne pegavosti krompirja (*Alternaria solani*)** v odmerku 1,5 do 1,8 kg na ha ob tretiranju v 7 do 10 dnevni razmakih. V eni rastni sezoni se lahko na krompirju na istem zemljišču tretira največ štirikrat.

Ta navedba pomeni, da se sredstvo uporabljati le na vinski trti ter zgodnjem in poznem krompirju. Škropi se lahko le v predpisanem odmerku in časovnem razmaku, s koncentracijo, kot je določena v navodilih. V tem primeru se ne sme tretirati iste rastline več kot štirikrat.

Zakaj se sme sredstvo uporabljati le v navedenih gojenih rastlinah in v navedenem odmerku?

V postopku ocenjevanja je bila kot varna ocenjena le ta uporaba, določen je bil odmerek, karena (čakalna doba), število tretiranj, ocenjeni so bili ostanki sredstva v grozdju in krompirju ter učinkovitost sredstva. Pri tej uporabi je zagotovljeno, da sredstvo ne bo imelo negativnega vpliva na zdravje ljudi in okolje. V sakršna drugačna uporaba pa je lahko škodljiva.

Če uporabnik sredstvo uporablja na drugih gojenih rastlinah in v višjih odmerkih, kot je navedeno na etiketi, stori prekršek, za katerega je predvidena globa 400–800 EUR za posameznike ter 800–20.000 EUR za organizacije. Še bolj pomembno pa je, da lahko z nepravilno uporabo ogrozi lastno zdravje, zdravje drugih ljudi in okolje.

Grafični znaki za nevarnost, opozorilni in obvestilni stavki

Na vsaki etiketi so navedeni grafični znaki za nevarnost, na primer:

Ti grafični znaki pomenijo, da imamo opravka z nevarnimi snovmi, s katerimi moramo primerno ravnati. Opozorijo nas na previdnost in ravnanje v skladu z navodili.

Pod grafičnimi znaki so navedeni opozorilni in obvestilni stavki, ki nas opozorijo na nevarnost in kako ravnati, da se tej nevarnosti izognemo.

Opozorilni stavki nas opozorijo na nevarnost, obvestilni stavki pa nam povedo, kako moramo ravnati.

Pod temi stavki so na vsaki etiketi navedena tudi dodatna opozorila, ki opozarjajo na pravilno uporabo.

Primer 1: Sredstvo je strupeno za vodne organizme

Če je sredstvo strupeno za vodne organizme, ima naveden naslednji opozorilni stavek:

Zelo strupeno za vodne organizme: lahko povzroči dolgotrajne škodljive učinke na vodno okolje.

Obvestilni stavek se glasi:

Ne izpuščati/odlagati v okolje. Upoštevati posebna navodila/varnostni list.

Navodilo za ravnanje se glasi: Varovanje okolja.

Pri tretiranju je potrebno preprečiti onesnaženje vodotokov, vodnjakov, jezer in vodnih izvirov tako, da upoštevamo predpise s področja varovanja voda. S sredstvom ne smemo tretirati v območju 15 m tlorisne širine od meje brega voda 1. reda oziroma 5 m od meje brega voda 2. reda.

Uporabnik mora ravnati v skladu z navodili in upoštevati predpisane varnostne pasove, da ne ogrozi življenja v vodotokih. Če ne upošteva varnostnih pasov stori prekršek, za katerega je predvidena globa 400–800 EUR za posameznike ter 800–20.000 EUR za organizacije. Še bolj pomembno pa je, da lahko z nepravilno uporabo ogrozi vodno okolje.

Primer 2: Sredstvo je nevarno za čebele

Če je sredstvo nevarno za čebele, je na etiketi naveden naslednji opozorilni stavek:

Sredstvo je nevarno za čebele.

Obvestilni stavek se glasi:

Ne izpuščati/odlagati v okolje. Upoštevati posebna navodila/varnostni list.

Navodilo za ravnanje v primeru sistemičnega sredstva: S sredstvom ne smemo tretirati v času cvetenja.

Uporabnik ne sme uporabiti sistemičnega sredstva, ki je nevarno čebelam, v času cvetenja gojenih rastlin in pridrasti. Kontaktno sredstvo, ki je nevarno čebelam, pa se sme v času cvetenja gojenih rastlin uporabljati le ponoči. Če ne upošteva te omejitve stori prekršek, za katerega je predvidena globa 400–800 EUR za posameznike ter 800–20.000 EUR za organizacije. Bistveno bolj pomembno pa je, da lahko z nepravilno uporabo povzročijo umiranje čebel.

Varstvo čebel

Uporaba mnogih FFS je še posebej problematična za čebele in druge koristne žuželke. Prav zaradi tega zakonodaja določa, da se sistemična FFS, ki so čebelam nevarna, v času cvetenja gojenih rastlin sploh ne smejo uporabljati. Iz etikete je jasno razvidno, katera sredstva se ne smejo uporabljati.

Čebelam nevarna kontaktna sredstva pa se v času cvetenja lahko uporabljajo le v nočnem času oziroma po dveh urah po sončnem zahodu do dveh ur pred sončnim vzhodom.

O nameravanem tretiranju cvetočih gojenih rastlin na določeni parceli s kontaktnimi sredstvi, ki so označena kot nevarna za čebele, mora vsak uporabnik vsaj 48 ur pred tretiranjem obvestiti čebelarje. Obvestiti mora vse čebelarje, ki imajo panje v oddaljenosti do 3 km od parcele. Če mu čebelarji niso znani, mora obvestiti lastnika parcele, kjer stoji čebeljak ali pa najbližjo čebelarško družino. Obveščanje čebelarjev je torej obvezno vedno, kadar se uporabljajo čebelam nevarna kontaktna sredstva v času cvetenja. V kolikor sredstvo ne sodi v skupino nevarnih za čebele in v navodilu za uporabo ni navedeno nevarnost, obveščanje čebelarjev ni potrebno.

V času tretiranja trajnih nasadov s čebelam nevarnimi sredstvi pa seveda ne smemo pozabiti na cvetočo pridrast, ki mora biti skrbno odstranjena (pokošena ali zmulčena) ali pa moramo na drug način preprečiti nanos FFS.

Priprava in mešanje škropilne brozge FFS Ukrepi za preprečevanje razlitja

Škropilno brozgo je potrebno pripravljati na posebnih mestih za polnjenje in mešanje, kjer morebitno razlitje ne more doseči vodnih tokov, drenažnih jarkov ipd. Obstaja nevarnost, da se razlita sredstva spirajo v odtočne kanale ter tako direktno dosežejo podzemne ali površinske vode.

Razlito sredstvo, ki se posuši na nepropustni, trdni površini, bo prvi dež spral v odtočne kanale. Da se to prepreči, ga je treba odstraniti. Manjša razlitja je treba prekriti z dobro vpojnim materialom, kot sta npr. suha zemlja ali pesek. Ob večjih razlitjih je potrebno poklicati gasilsko ali policijsko postajo oziroma center za obveščanje in alarmiranje na telefonsko številko 112. Razlita sredstva se ne sme izpirati.

Zaradi preprečitve neposrednega stika med škropilnico in vodovodno napeljavo je treba preprečiti povratno izsesavanje iz rezervoarja, ki lahko nastane zaradi podtlaka v vodovodni napeljavi.

Polnjenje rezervoarja škropilnice

Pri pripravi škropilne brozge je potrebno paziti, da zrnca, prah ali kapljice FFS ne padejo oziroma stečejo mimo škropilnega sode. Prav tako je potrebno preprečiti izlitje škropilne brozge med polnjenjem rezervoarja škropilnice. Škropilnice se ne sme nikoli polniti v bližini stoječih voda, vodnih tokov in odtočnih kanalov. Če pride do izliva, je potrebno ravnati po predhodnih navodilih.

Škropljenje v bližini voda

Nepravilna in pretirana uporaba FFS lahko privede do onesnaženja okolja, saj lahko sredstva zaradi pronicanja v tla in odtekanja s tretiranih površin dosežejo podzemne in površinske vode. Tudi razlitje pripravka ali škropivo, ki ga zaradi nepravilnega nanašanja veter zanese izven ciljne površine, lahko predstavljajo veliko nevarnost onesnaženja. Zato je treba ves čas postopka, od priprave škropilne brozge vse do škropljenja, pravilno in odgovorno ravnati.

Uporabnik mora uporabljati le tehnično brezhibno škropilnico, ki ima ustrezen certifikat in je redno testirana. Pred škropljenjem mora preveriti njeno delovanje in prilagoditi šobe glede na vrsto škropljenja. Še posebej pomembno je, da se uporabljajo anti-driftne šobe, ki preprečujejo oziroma zmanjšujejo zanašanje škropiva izven ciljne površine.

Pri škropljenju mora uporabnik upoštevati varnostni pas med območjem škropljenja in vodno površino, ki je naveden na etiketi z navodilom za uporabo in v predpisih o vodah. (Najmanj 15 m tlorisne širine od meje brega voda 1. reda oziroma 5 m od meje brega voda 2. reda). Pri tem je treba upoštevati tudi možnost morebitnega zanašanja škropiva. Nikoli se ne sme škropiti v bližini voda v vetrovnem vremenu.

Čiščenje rezervoarja in ostalih delov škropilnice

Ostanke škropilne brozge je treba vedno uporabiti na polju in se izogniti vsakršnemu izpiranju in vsem postopkom pranja škropilnic v bližini odtočnih kanalov, namakalnih oz. drenažnih jarkov, stoječih in drugih površinskih voda. Ostanke škropilne brozge obvezno razredčimo z vodo v razmerju 1:10 in jo uporabimo na že poškropljenem zemljišču. Ta postopek nato še enkrat ponovimo. Tekočino, ki ostane pri nadaljnjem čiščenju rezervoarja in ostalih notranjih delov škropilnice, je treba poškropiti po biološko aktivnem zemljišču, kjer ni nevarnosti odtekanja ali izlitja oziroma na predhodno poškropljeni površini, v kolikor je le-ta blizu mesta čiščenja.

Škropilnico je treba takoj po uporabi očistiti in jo očiščeno vedno pospraviti pod streho.

Ravnanje s prazno embalažo in skladiščenje FFS

Že ob polnjenju rezervoarja škropilnice je treba temeljito izprazniti oziroma izprati embalažo, da ne vsebuje ostankov pripravka. Embalažo trikrat temeljito izperemo s čisto vodo in jo izpraznimo v rezervoar škropilnice.

Embalažo trdnih sredstev (npr. granulati, prah) je treba temeljito izprazniti in ne izpirati. Pravilno izpraznjena embalaža ne vsebuje ostankov pripravka.

Pokonci postavljeno očiščeno in odprto embalažo je treba nato shraniti v zaščitenem in suhem prostoru do odstranitve. Zamaške hranimo ločeno, ob embalaži.

Ostanke pripravkov in prazno embalažo je treba odstraniti v skladu z zakonodajo o odpadkih.

FFS morajo biti shranjena v originalni embalaži, ločeno od živil in drugih predmetov splošne rabe, izven dosega otrok, v ustreznih razmerah, v skladu z navedbami v navodilu proizvajalca.

